

TUR 6, TIDANDALEN

29 km

www.skaraborgsleder.se

18 mars, 2013

Välkommen till en runda i kommunens nordvästra hörn. Här kan man se både byar, spår av verksamheter och följa ån Tidan på sin färd norrut mot Mariestad vid Väneren. Tidandalen är känd för sina natursköna mader. Vid bl a Rankås kan du se mäktiga spår som inlandsisen lämnade efter sig vid avsmältningen.

CYKELLEDEN

Startpunkt: Turen utgår från Järnvägsparken i Tibro tätort. Se start i kartorna.

Logistik: Turen består av en rundslinga på 29 km och beskrivs här medsols. Tur 6 kan även kombineras med delar av tur 3 eller 5 för att få en större variation.

Svårighetsgrad: Medel. Rundan går mestadels på grusvägar med måttliga höjdskillnader.

Tips: På www.skaraborgsleder.se under respektive tur finns en PDF med en karta som visar hur turen går genom Tibro tätort. Denna och annat lämpligt material finns även på Informationscentralen.

Längs leden finns många mysiga platser för en fika-paus. I Tibro finns även bra caféer och restauranger.

VIKTIGA TELEFONNUMMER

- Informationscentralen i Kommunhuset, tel 0504-181 01, Centrumgatan 17, Tibro
- Nödsituation, tel 112
- Vårdcentralen, tel 0504-403 00

SERVICE

A. Informationscentralen i Kommunhuset: Centrumgatan 17, tel 0504-181 01, www.tibro.se

B. Bangatan: (parkering)

C. Vandrarhemmet Tärnan: Breviksvägen 2, www.vandrarhemmettarnan.se, tel 0504-148 64, 0708-82 59 41

LEDBESKRIVNING

1. Grönhults by byggdes sent, sannolikt vid medeltiden. 1571 nämns den första gången. Några av byns nuvarande gårdar har anor från 1600-talet. Trots det laga skiftet 1860 har Grönhult en samlad och bevarad bykaraktär. I byn fanns en gemensam brunn, vilken finns bevarad än idag. Landskapet är ljust och öppet med s k "gettryggar", vilket ger ett böljande landskap som betas av både nöt och får.

2. Tidandalen. Från Åreberg till Hönsa slingrar sig grusvägen fram genom ett mycket vackert gammaldags jordbrukslandskap. De fina och allttjämt betade strandängarna närmast ån är välbevarade rester av gångna tiders odlarmöda.

3. Åstabolet. Belägen på strandkantens krön vid Tidans dalgång ligger Åstabolet som är en av Ransbergs äldre gårdar. Den finns omnämnd i jordeboken redan 1552. Nuvarande mangårdsbyggnad är vit och uppfördes troligen i början av 1900-talet. Flygelbyggnad och ekonomibyggnader är rödfärgade. Längs Tidans strand finns små, blockrika strandängar som allttjämt betas och hålls öppna. Det gör landskapsbilden levande. Miljön är ett bra exempel på hur gårdarna runt Tidan har utnyttjat markerna genom tiderna.

4. I Hönsa fanns under tidigt 1800-tal ett mekaniskt bomullsspinneri. Här tillverkade man garner och tyg. Fabriken var relativt stor och hade ett femtiotal anställda varav några var barn. Idag finns inga rester av verksamheten kvar, men vattenkraften utnyttjas fortfarande. Kraftverket har rustats upp under senare år.

5. Karlshaga by hör till de stora markområdena i Tibro. Byn är belägen i en dalgång i kommunens östligaste del och gränsar mot Ransbergs socken. Bynamnet finns upptaget i tiondelängden (skattelängd) redan år 1540 och skrevs då Kalffshagi (kalvhagen). I byn finns tre huvudgårdar: Tyskagården, Östergården och Sörgården, och dessa finns omnämnda i jordaboken 1542. Vid 1700-talets mitt var de tre mantalen kronojord, men fr o m 1764 friköptes marken av bönderna och blev skattehemman. Före laga skiftet 1847 låg

byggnaderna omkring vägskorsningen vid Sörgården men här, liksom i de flesta byar, flyttades många hus efter 1851. Inom byn bedrevs olika verksamheter vid sidan av jordbruket, t ex vädersåg, smedja, mejeri, två vattensågar och en liten kraftstation. Bebyggelsen är idag utspridd i den vackra och kuperade dalgången vid Karlshaga. Landskapet är öppet och varierat med sandåsar, backar och beteshagar med björkdungar.

6. Rankås. För ca 11 000 år sedan började den stora inlandsisen släppas grepp om trakten kring Tibro. Ungefär samtidigt inträffade en tusenårig klimatförsämring som gjorde att den 1,5-2 km tjocka ismassan började växa igen och skjuta grus och sten framför sig likt en gigantisk plog. Det skapade en serie långa ryggar som kallas den mellansvenska randmoränazonen och sträcker sig tvärs över Sverige i västostlig riktning.

För ca 10 000 år sedan släppte kylan åter sitt grepp, klimatet blev mildare och ismassorna drog sig tillbaka. Mycket av landet, inklusive en stor del av Skaraborg, täcktes då av smältvatten som bildade den **Baltiska issjön**. Den enorma insjön kom att sträcka sig ända till finska Karelen i öster. Vid inlandsisens avsmältning skapades ett mycket tydligt spår i form av en gammal strandvall som kan ses på höger sida utmed vägen. Se pil för nr 6 i kartan. Isranden rämnade så småningom norr om Billingen och issjön sänktes stegvis med närmare 26 m. Sedan dess är landskapet i stort sett oförändrat.

Tips: En vandring på Rankåsleden ger goda möjligheter att studera dödisgröpar, kittelfält, isälvsraviner, deltan m m.

7. Fröstorps by är en av de relativt få byar i trakten som inte splittats i samband med laga skiftet vid 1800-talets mitt. Det är en s k radby där boningshusen på vägens ena sida och ekonomibyggnaderna på den andra bildar varsin rad. Idag finns fler nybyggda hus och ekonomibyggnader, men man kan fortfarande se bykaraktären. Runt byn ligger det öppna jordbrukslandskapet med den slingrande Fröstorpabäcken. I slutet av radbyn på höger sida ligger Fröstorps smedja.

